

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงการปฏิบัติตามแผนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงตามการรับรู้ ตามวัฒนธรรม ความเชื่อของสังคม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และมีการค้นหาคำตอบจากปัญหาการวิจัยที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของความเป็นจริงของผู้รับบริการที่มีความแตกต่างในการดูแลสุขภาพตามวัฒนธรรม ความเชื่อและแบบแผนการดำเนินชีวิตหรือความหมายที่มาจากทัศนะของผู้ที่ถูกรักษา (emic perspective) ไม่ใช่ความหมายในทัศนะของนักวิจัยหรือผู้ศึกษา (etic perspective) และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการศึกษาที่เจาะลึก ดังนั้นจึงใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสังเกต (observation) และการบันทึกข้อมูลภาคสนาม (field note records)

ลักษณะประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ที่มารับการรักษาที่คลินิกโรคความดันโลหิตสูง แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจังหวัดลำพูน โดยไม่จำกัดเพศและระดับการศึกษา และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดของผู้ป่วย บุคลากรทางการพยาบาล

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากประชากรดังกล่าว โดยให้มีความหลากหลายในด้านระยะเวลาที่เป็นโรคนับตั้งแต่ได้รับการวินิจฉัย ระดับความดันโลหิตรวมทั้งชนิดและขนาดของยารักษาโรคความดันโลหิตสูงที่ได้รับซึ่งพิจารณาได้จากบันทึกประจำตัวผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล จำนวนของกลุ่มตัวอย่างจะขึ้นกับความอิ่มตัวของข้อมูลคือข้อมูลที่รวบรวมได้มีความชัดเจนไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 26 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ น้ำหนัก ส่วนสูง ระดับความดันโลหิต ยาที่ได้รับ ระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยโรครายได้ของครอบครัวต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว บทบาทหน้าที่ในครอบครัว
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแผนการดูแลสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามแผนการดูแลสุขภาพตามการรับรู้ของผู้ป่วย โดยใช้คำถามแบบเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด หรือความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระโดยไม่ถูกชักนำด้วยความคิดหรือความรู้ของผู้วิจัย
3. แบบบันทึกภาคสนาม โดยบันทึกเกี่ยวกับสถานการณ์ขณะสนทนา กิริยาท่าทางของผู้ป่วยและบันทึกสิ่งที่ได้จากการสังเกตขณะติดตามเยี่ยมที่บ้านของผู้ป่วย
4. เครื่องบันทึกเสียง

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ร่วมกับการสังเกต (observation) และการบันทึกภาคสนาม (field note record) โดยผู้วิจัยเปิดเผยสถานภาพจริงของผู้วิจัย

ขั้นเตรียมการก่อนรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเตรียมตัวก่อนที่จะรวบรวมข้อมูลเพื่อช่วยให้เกิดความมั่นใจว่ามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถที่จะรวบรวมข้อมูลตามแนวคิดและวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพได้อย่างสมบูรณ์ ดังนี้
  - 1.1 ศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยลงทะเบียนเรียนในกระบวนการวิชาวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยทางการแพทย์และประยุกต์ บัณฑิตศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2 ฝึกปฏิบัติการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยฝึกเป็นทั้งผู้ดำเนินการกลุ่ม การจดบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการถอดเทปจากการสนทนากลุ่ม

2. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาล จังหวัดลำพูน เพื่อขออนุญาตศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบริบทของชุมชนที่ทำการศึกษา ในด้านลักษณะทั่วไปของชุมชน การประกอบอาชีพ การนับถือศาสนา ข้อห้ามข้อนิยมของประเพณีทั้งโดยทั่วไปและที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความเจ็บป่วย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยแนะนำตนเองต่อหัวหน้างานผู้ป่วยนอก และเจ้าหน้าที่ประจำคลินิกโรคความดันโลหิตสูง โดยชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยดังกล่าว เพื่อขอความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ที่มารับการรักษาที่คลินิกโรคความดันโลหิตสูง แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาล จังหวัดลำพูน ซึ่งมารับการรักษาทุกวันศุกร์ พิจารณาตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้จากสมุดบันทึกประจำตัวของผู้ป่วย เมื่อได้ชื่อผู้ที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่พยาบาลที่คลินิกดังกล่าวเพื่อนัดหมายผู้ป่วยในการเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ป่วย 2-3 รายต่อสัปดาห์

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยแนะนำตัวต่อผู้ให้ข้อมูล อธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย แจ้งสิทธิในการตัดสินใจเพื่อเข้าร่วมการวิจัย การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล และขออนุญาตใช้เทปบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจึงเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่บริเวณชั้นล่างของตึกผู้ป่วยนอกซึ่งเป็นห้องสำหรับเก็บแอมบลิโบลอดผู้ป่วยเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนตัว โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลังจากตรวจและรับยาเรียบร้อยแล้ว ทำการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ให้ข้อมูลนั่งในท่าที่รู้สึกสบายหรือผ่อนคลาย ผู้วิจัยจะเริ่มด้วยการพูดคุยซักถามในเรื่องทั่วไปที่ไม่สร้างความอึดอัดใจ และเน้นสร้างความไว้วางใจให้มากขึ้นระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยระมัดระวังกิริยาท่าทาง พยายามแสดงออกโดยการใช้น้ำเสียงที่เป็นการยอมรับ ให้เกียรติและมีความจริงใจ จากนั้นจะใช้คำถามเจาะลึกเข้าสู่ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามประกอบการจดบันทึกย่อ และ บันทึกเสียงไว้ในรายชื่อนุญาตพร้อมๆ กับการสังเกตตามประเด็นที่กำหนดไว้ ใช้เวลา 1-2

ชั่วโมง ถ้าหากผู้ให้ข้อมูลขอหยุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์ในครั้งนั้น พร้อมทั้งสอบถามความสมัครใจในการติดตามไปสัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลและทำการนัดเวลาในการติดตามไปที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยกลับมาบันทึกข้อมูลหรือถอดเทปในแต่ละวัน พร้อมทั้งวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล หากพบว่าข้อมูลยังขาดความต่อเนื่องหรือไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะจดคำถามเพื่อติดตามสัมภาษณ์เฉพาะในเรื่องนั้นๆเพิ่มเติม ซึ่งการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทำการสัมภาษณ์ที่บ้านของผู้ให้ข้อมูล จำนวนครั้งของการสัมภาษณ์ในผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายพิจารณาจากลักษณะของข้อมูลที่อึดอัด โดยทั่วไปทำการสัมภาษณ์รายละเอียด 2-3 ครั้ง

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปนั้น เมื่อผู้วิจัยได้พบญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลและบุคลากรทางการแพทย์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามแผนการดูแลสุขภาพของผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความตรงกันของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การสังเกต ผู้วิจัยมีการติดตามเยี่ยมที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลหลักในรายที่ยินยอม เพื่อจะได้สังเกตลักษณะครอบครัวและความเป็นอยู่ค่านิยมอื่นๆ ในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น การสังเกตในเรื่องของการประกอบอาหาร การดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อผู้ป่วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในบางประเด็น โดยการบันทึกที่ได้จากการสังเกตจะกระทำทันทีภายหลังการติดตามเยี่ยมบ้าน พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล เมื่อพบว่าข้อมูลหรือเรื่องราวบางอย่างยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะทำการสังเกตหรือรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจนกระทั่งไม่พบข้อสงสัย หรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นจึงยุติการสังเกตหรือการศึกษารวบรวมข้อมูล

การบันทึกข้อมูล.

การบันทึกข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย การบันทึกภาคสนาม (field note record) และการบันทึกเสียง (tape record) ในการบันทึกข้อมูลผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยโดยไม่ตัดข้อมูลบางส่วนทิ้งไปโดยไม่อธิบายเหตุผล รักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อจริง การบันทึกเทปและการจดบันทึกข้อมูลจะไม่มีผลใด ๆ กับผู้ให้ข้อมูลการเผยแพร่ผลงานวิจัยต้องได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความเต็มใจและร่วมมือในการทำวิจัย ถ้าหากไม่เต็มใจสามารถจะยุติการให้ข้อมูลได้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยไม่เกิดผลเสียใดๆรวมทั้งด้านการรักษาต่อผู้ให้ข้อมูล

การบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นการบันทึกข้อมูลย่อย ๆ ในประเด็นที่สำคัญ ประโยค วลี หรือคำถามเฉพาะเจาะจงที่มีความหมาย มีความสำคัญรวมทั้งใช้บันทึก การสื่อสารที่ไม่เป็นคำ

พูด เช่นกิริยา ท่าทาง หรืออากัปกิริยาการแสดงต่าง ๆ ที่ปรากฏ ตลอดจนการตอบสนองที่เป็นการแสดงออกถึงการต่อต้าน ลังเลการถามกลับคืน การขัดจังหวะ การกลั้วแสดงความคิดเห็น หรือกล้าเจรจาต่อรอง ซึ่งจะช่วยประเมินแรงจูงใจของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยในสถานการณ์สัมภาษณ์ ตลอดจนเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างความคิด และการกระทำหรือเรื่องราวที่เล่ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา และเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะเขียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อีกครั้งโดยละเอียดและสมบูรณ์ทุกวัน เพื่อป้องกันการลืมข้อมูลสำคัญหรือเกิดความสับสน ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ จำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลมีความสะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไปได้ทันที ซึ่งการบันทึกจะเป็นไปตามวิธีคิด ความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น

การบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล และทำการถอดเทปภายหลังสัมภาษณ์ทุกครั้ง และนำเทปบันทึกเสียงดังกล่าวมาเปิดฟังซ้ำ ในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบความตรงของข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกสิ่งที่ได้จากการศึกษาตามสภาพความเป็นจริง และผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้มีประสบการณ์เชี่ยวชาญในด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่ต่างกัน (data triangulation) เพื่อดูความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งที่ได้ข้อมูลมา ทั้งแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล ว่าถ้าต่างเวลา ต่างสถานที่และต่างบุคคลที่ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะแตกต่างกันหรือไม่ เช่น ในกรณีพบญาติผู้ป่วยจะสอบถามเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ป่วย ถ้าพบประเด็นที่ขัดแย้งผู้วิจัยจะซักถามเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจตรงกัน ซึ่งการติดตามสัมภาษณ์ผู้ป่วยที่บ้านทำให้ทราบถึงความแม่นยำและสอดคล้องในคำบอกเล่าของผู้ป่วยและการปฏิบัติจริง และการสอบถามคำถามเดิมซ้ำ เพื่อตรวจสอบความตรงกันในคำตอบที่ได้รับในครั้งแรก รวมทั้งการให้กลุ่มตัวอย่างได้ยืนยันความหมายของข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ของผู้วิจัยแล้วว่ามีความถูกต้องพ้องกับข้อมูลเบื้องต้นหรือไม่

(informant checking) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลจากระเบียบวิธีวิจัยที่ต่างกัน (methodological triangulation) โดยตรวจสอบด้วยการสังเกต (Holloway, & Wheeler, 1996)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

1. ความยินยอมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยให้อิสระในการเข้าร่วมและถอนตัวจากการศึกษาวิจัย โดยจะไม่มีผลกระทบต่อการรักษาตามปกติของกลุ่มตัวอย่าง คำนึงถึงความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง
2. การสัมภาษณ์ คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย ไม่รบกวนแผนการพยาบาลหรือกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยและในขณะสัมภาษณ์หากผู้ป่วยมีกิจกรรมหรือมีอาการผิดปกติ เช่น มีอาการเหนื่อย อ่อนเพลียกระสับกระส่าย ผู้วิจัยยินดีที่จะหยุดสัมภาษณ์ครั้งนั้น
3. การจดบันทึกหรือการใช้เทปบันทึกข้อมูลต้องได้รับการอนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างก่อน และข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างถูกเก็บเป็นความลับ ประเด็นการนำเสนอข้อมูลใดที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายให้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยไม่นำเสนอหรือจัดหารูปแบบการนำเสนอที่ดีที่ไม่กระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายใดๆกับกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. เทปบันทึกการสัมภาษณ์จะถูกทำลายเมื่องานวิจัยนี้เสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคลใช้สถิติเชิงบรรยาย
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต นำมาวิเคราะห์โดยใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ผู้วิจัยเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นตั้งแต่เริ่มสัมภาษณ์ เมื่อได้คำตอบจากการสัมภาษณ์ครั้งแรกแล้วจะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป และในครั้งต่อไปถ้าข้อมูลไม่อึดตัวก็จะเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปเรื่อย ๆ จนข้อมูลในทุกประเด็นอึดตัว หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไปโดยนำเอาประโยค วลี จากข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมจัดระบบให้เป็นหมวดหมู่ นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ และตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป แล้วนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาสรุปหาใจความสำคัญโดยตีความหมาย และแยกแยะข้อมูลที่มีความหมายเดียวกัน อยู่ในแนวเรื่องเดียวกัน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2537)

2.1 การจัดแฟ้ม (establish files) การจัดแฟ้มเป็นการแยกแยะ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มีลักษณะเชิงบรรยายซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดแฟ้มออกเป็นแฟ้มข้อมูลส่วนบุคคล แฟ้มเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่ม แฟ้มเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูล แฟ้มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยการศึกษาข้อมูลที่รวบรวมได้หลังจากเก็บรวบรวมแต่ละวัน โดยมีการบันทึกแยกประเด็นเป็นเรื่อง ๆ เพื่อค้นหาความหมาย ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูล เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงเขียนลงในแฟ้มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อประโยชน์ในการนำไปวิเคราะห์เชิงคุณภาพต่อไป แฟ้มนี้จะใช้สำหรับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลชุมชนที่ทำการศึกษา แฟ้มงานสนาม เป็นการบันทึกเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนับตั้งแต่เริ่มลงมือเก็บข้อมูลในสนาม การปฏิบัติภาคสนาม ตลอดจนปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 การลงรหัสข้อมูล (coding data) การลงรหัสข้อมูลที่ได้นำมาลงรหัสหมวดหมู่ของข้อมูลโดยใช้ตัวอักษรภาษาไทย

2.3 การแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (categorizing or group text unit) โดยการนำเอาข้อมูลมารวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่แยกประเภท

2.4 การสร้างหรือพัฒนาแนวเรื่อง (developing themes) เมื่อได้ข้อมูลที่จัดประเภทและหมวดหมู่แล้ว นำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นแนวเรื่องต่อไป

2.5 การแก้ไขโครงร่าง และแนวเรื่อง (refining emerging themes and proposition) ในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยการนำเอาข้อมูลตีความสร้างเป็นแนวเรื่องตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแนวเรื่องและแก้ไขให้ชัดเจน แล้วสรุปเป็นผลของการศึกษาวิจัย